

N^o $\frac{1998}{1897}$ A. K.

Kirkkain

Bil. 2.

Kirkkain.

Stenålders fyndplats i Kiukais kapell.

Sedan det af en tidningsnotis, hemstad ur tidningen Iatakunta genom hufvudstadens tidningar den 20 oktober detta år blef bekant, att föreståndaren för museet i Björneborg M. Kauppinen kommit öfver ett rikt stenålders fynd, gjordt i den s. k. Uostinmäen kulmakunta, utmärker tillhörande Panslia ^{och Kojlipolviinj} byalag i Kiukais kapell, och att Kauppinen af fyndet för museets i Björneborg räkning förvärfvat 11 st. stora slipstenar för tillverkning af stenredskap 19 fragment af dylika slipstenar, 6 stenredskap samt några bitar af en blågrön stenart, synbarligen råmaterial för tillverkning af stenredskap, uppdrogs af Arkeologiska Kommissionen åt undertecknad att på ort och ställe taga närmare reda på saken.

Den 22 oktober afreste jag med morgontåget till Björneborg. Följande dag uppsökte jag Kauppinen för att angående fyndet af honom mundtligen få närmare uppgifter.

Sedan jag dels hemma hos Kauppinen dels på det välvårdade museet förtecknat, dels aftecknat och dels fotograferat alla där förvarade järnålders föremål (se Bil 1), åt herr Fagerholm, som äfven förut sysslat med aftecknande af arkeologiska föremål, gifvit i uppdrag att afbildna 8 stycken föremål tillhörande ifrågakommande stenålders fynd från Kiukais (se Bil 2.) samt fotograferat alla till detta fynd hörande hela och fragmentariska slipstenar för tillverkning af stenredskap, af-

reste jag åtföljd af M. Kauppinen kl. 3 e. m. till Nakkila station, i hvars närhet vi på en bondgård stannade öfver natten. Följande morgon d. 24 oktober begåfvo vi oss i väg till ^{ny}Kiukais, där vi inlogerade oss på Rajamaa torp, ungf. 1 kilometer aflägsen ifrån stat. let för våra forskningar. Arbetet förorsakade oss här ett tre dagars uppehåll och anträdde ^{undervegs} (onsdagen den 27 återresan till Helsingfors.

Ofrannämnda s. k. Uotimmäen Kulmakunta, är belägen nära Nakkila sockens gränser i nordvästra delen af Kiukais kapell. Här framspringa uti en dalgång nordväst om den höga Uotimmäki bärgsäsen rika källädror, hvilkas vatten genom Tattara å utfaller uti ^{ny}Kumo älf. På den Uotimmäki-bärgset motsatta slutningen af nämnda dalgång befinna sig på en sträcka af ungefär 2 kilometer på dels ^{ny}Köylipolvi dels Panelia byar, lags utmarker 9 torp hvilka räknade ifrån nordost till sydväst äro följande: Rajamaa, tillhörande Kuutila hemman och Maijala, tillhörande Kuusisto hemman, bägge af ^{ny}Köylipolvi by, Juhola, tillhörande Tarki hemman, Mikola och Uotila, tillhörande Tyni hemman, Heikkilä, tillhörande Ruski hemman, Hakelä och Greeni, tillhörande Ruohala hemman, Anttila, tillhörande ^{ny}Katila hemman, samtliga sju sistnämnda af Panelia by.

Allt sedan man begynt bygga och bo på detta område har man vetat berättat om upprepade fynd af stenredskap och om

konstigt inrättade fasta fornlämningar, hvilka, dolda i jorden, i den nya odlingens intresse fått vika från platsen. De af Kauppinen på platsen tillvaratagna fornsaker uppsamlades ur i detta senare odlingsintresse åstadkomna stengården och odlingsrör. Under vår vistelse på stället anställde jag en skara pojkar att emot en ringa kontant erkänsla fortsätta med samma efterletande och lyckades jag på detta sätt att ytterligare komma i besittning af en hel massa fragment af särskildt slipstenar för tillverkning af stenvärktyg. På detta sätt återstå af dessa rika fornminnen förvarade dels uti statens samlingar i Helsingfors dels uti Björneborgs museum, numera blott ett tiotal slipade stenvärktyg och ett trettiotal dels hela dels fragmentariska slipstenar för tillverkning af stenredskap.

Omedelbart i sydväst om Mikala torps södra bostadsbyggnad befinner sig i den stenkundna, med större och mindre erratiska stenblock betäckta grusbacken det stenröse, som nu omsider vetenskapligen blifvit undersökt. Därför att man "johannenatten" trott sig se en eldlaga uppstiga ur röset företogo sig försär sedan några pojkar en förberedande undersökning af röset, men blevo afskräckt i sina förhåfranden, då de i det samma träffade på en "hufvudskalle". Så tillvida hade röset alltså förlorat sitt ursprungliga stackformiga utseende, att genom stenars uppkastande i dess midt uppstätt en

Utmfr. tidningen Satakunta för d. 27/8 1897 samt K. f. Koskinens bref N: 1981/1897 A. K.

grop, som nådde till rösets halftva höjd.

Röset som hvilat på ett sluttande plan, har en cirkelrund bas, hvass diameter är $9\frac{1}{2}$ meter. I midten af detsamma finnes ett 2 m. 20 ctm. långt och 1 m. 70 ctm. bredt oregelbundet område, som är belagdt med ett, något under den nuvarande jördytan nedfäldt golf, bestående af i hvit sand inbäddade stenar. Detta område omgafs af en stenbädd, som, lagd på nuvarande jördytan, bestod af tätt till hvarandra radade stenblock af 2 à 3 mansbördors storlek. Några af dessa block vid den inre kanten af bädden voro ännu större: den största mätte 1 m. 20 ctm. i genomskärning. Alla stenar voro vältrade till platsen; ingen var jordfast. Denna stenbädd var infäld i ett grusartadt mullager, ett lager, som utbreddes sig äfven öfver det mellersta med stengolf försedd, för öfrigt lämligen stenfria området; och kom lagret här att sga unq. $\frac{2}{3}$ meters mäktighet. Öfver rösets sålunda beskrifna grundbyggnad voro utan mellanliggande mull uppkastade mindre stenar, varierande ifrån ett häst-till människokufvuds och en knytnäves storlek. Ursprungligen torde röset egt en höjd af 2 meter. Samtliga stenar i röset voro dels kuller- dels brutna stenar.

I det mullager, uti hvilket rösets grundbyggnad var inbäddad, och som öfverallt visade spår af förbränning, stundom var alldeles genombrändt, anträffades särskildt i det mellersta området samt på ett ställe nära rösets västra kant, ymnigt brända ben-skärvoor, några få obrända benbitar samt

en hel massa kvartsstycken. Ungefär 15 ctm. från stengolfvet i det mellersta området hittades i mullagret på olika ställen två eller tre fragment af slipade stenvärktyg, fragmentet af en slipsten, med runda gropar ornerade skärivor af groft gjorda lerkärl. (Se plan-teckningen af det mellersta området.) Endast ben-skärivor anträffades utom det mellersta området.

Grafven är här altså: stenålders stenröse, hvares inre påminner om någonting liknande en kista, i förening med likbränning.

Ett par stenkast sydväst ifrån nämnda röse finnes innantill Uotila torps gränsgårde en åker af ungf. ett tunnlands areal, genom hvares midt i dess längdriktning finnes en 11 meter bred, icke odlad, jordrensa bestående af hufvudsakligen sand, på hvilken här och där mer eller mindre stenar från åkern blifvit kastade. Längsefter denna jordrensa öfre ända gräfdes en kanal på ett ställe där ytan tyktes vara ojämnare och där en något i lutande ställning liggande till hälften i jorden insjunken flatsten upptäcktes, hvares öfre yta möjligen varit använd till slipning af stenvärktyg. På 25 centimeters djup påträffades här 3 meter aflägena ifrån hvarandra tvänne eldstäder om $1\frac{1}{2} \times 2$ meters genomskärning och ungf. 70 ctm. höga. I synnerhet de djupare i eldstäderna belägena stenarna, hvilka mest brutna varierade ifrån en knytnäfves till ett människohufvuds storlek, voro inbäddade i en bäcksvart sotblandad mylla, och märktes under dessa

på sina ställen asklager och kolstycken. Till följd af dessa i jorden alldeles gämda eldstädens höga ålder var det icke möjligt att konstatera i hvilken riktning mynningen af densamma varit belägen. Bland den ena eldstadens öfversta stenar tillvaratogs tvänne fragment af slipstenar för tillverkning af stenredskap. I sanden omkring den andra eldstaden hittades 9 med runda gropar ornerade krukskärfor och några brända benskarfor.

Uvad likbränning i förhistorisk tid beträffar hafva arkeologerna för några europeiska länders vidkommande fastslagit dess första uppträdande i samband med den första metallperiodens infallande. Denna synpunkt har särskildt framhållits af de skandinaviska arkeologerna, ty, ehuru exempel icke saknats att i Norden stenvärktyg anträffats i samband med likbränning, hafva fyndomständigheterna dock gjort det troligt att dessa grafvar icke tillhört den rena stenåldern utan öfvergångstiden till den följande första metallperioden. Anföranden hafva icke saknats att äfven uti östra Europa grafvar anträffats, hvilka innehållit stenvärktyg i samband med likbränning.

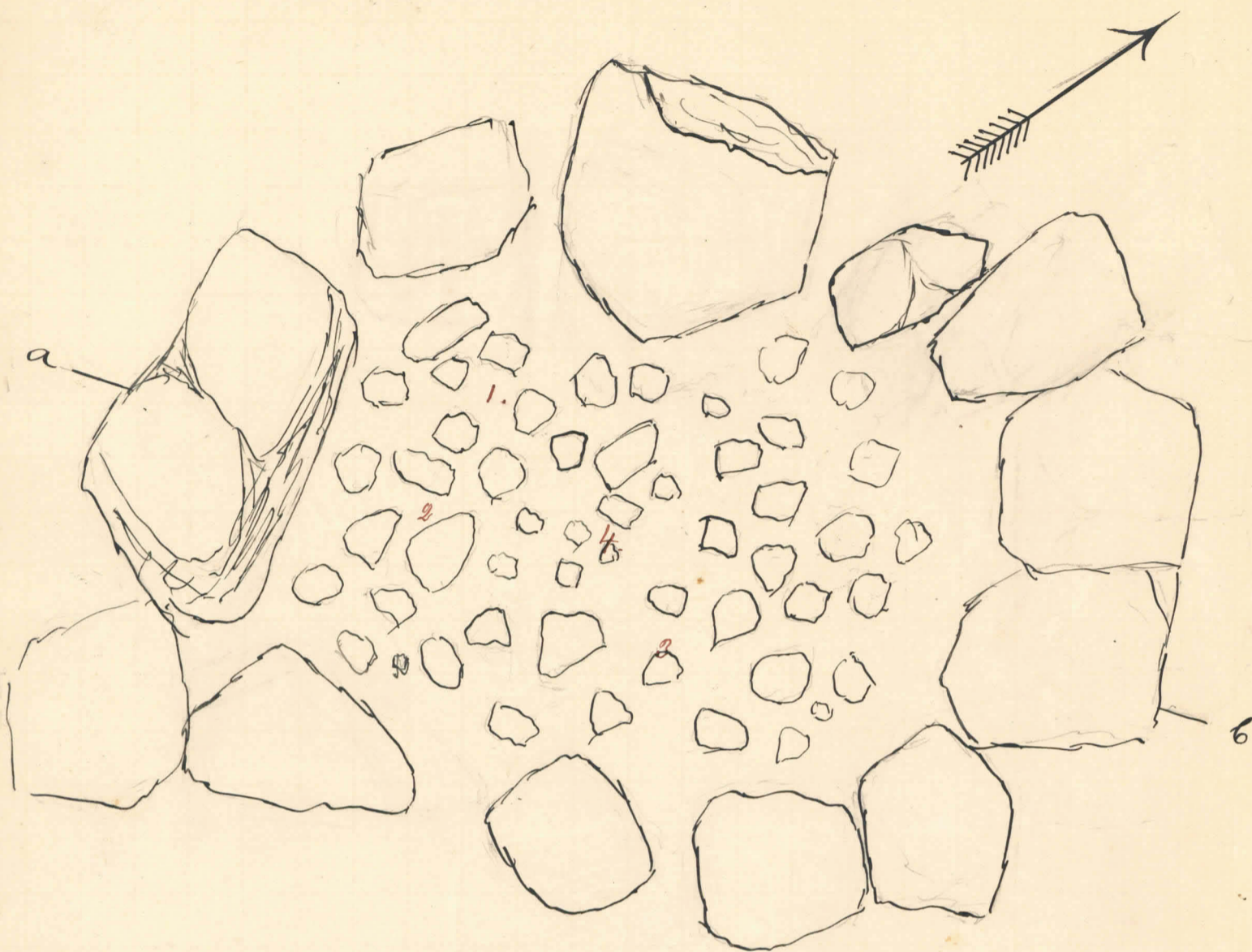
I västra Europa däremot gifvas områden, uti hvilka likbränningen redan under stenåldern synas varit allmänt i bruk; de nederländska arkeologerna påstå till och med att likbränning under stenåldern i deras s. k. megalitgrafvar varit allena rådande.

Såsom jämförelse må blott framhållas, att den ifrågavarande finska stenålderns graf till sin byggnad i allmänhet antyder förvandtskap med det nordiska arkeologiska gebitet, att t.ex. på ön Wallin vid den pommerska kusten tre grafkummel från stenåldern med likbränning blifvit undersökta, hvilka i icke så alldeles ringa grad bevisa denna släktskap. Men å andra sidan röja de uti ifrågavarande finsk stenålders graf anträffade krukskärfvorna gemenskap med det finsk-ugriska arkeologiska området.

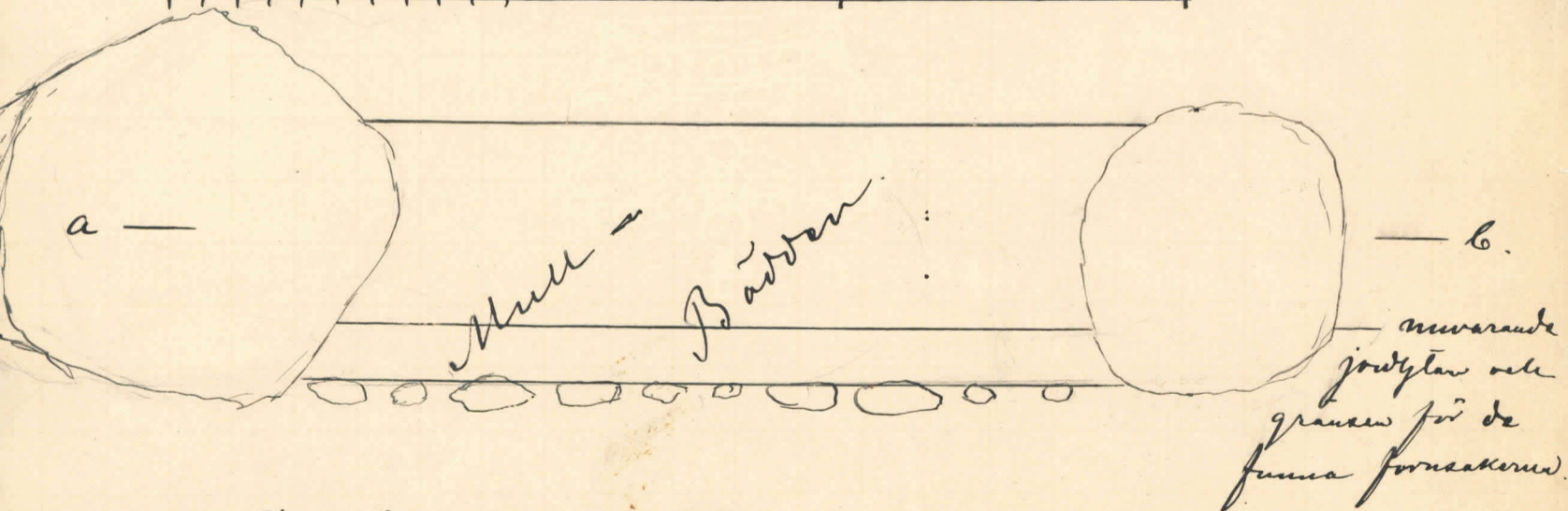
Sin förnämsta betydelse eger den nu i Finland upptäckta första stenålders-grafven för den finska arkeologin däri, att de hundratala stenrosen, "jättekast", m. m. hvilka förekomma spridda synnerligast vid våra kuster icke mera obestridt kunna anses utgöra en frukt af vår brons- och järnålderskultur, utan att äran af deras tillkomst synes göras stridig af landets vida rikare stenålderskultur.

Helsingfors den 26 november 1897.
H. J. Heikel.

Kivkaivokapu. Grafränt från stenåldern i "Notimmaen"
 Kulmakunta. Planteckning af mellersta området. Se H. J.
 Heikkilä berättelse 26/XI 1897 till A. H.

0 1 2 3 meter.

- 1-2. Två fragmentariska slipade stenvärktyg.
3. Fragment af en slipsten för tillverkning af stenvärktyg.
4. Den största lerkruksekarpan.

Gräfsöset från stenåldern å „Uotinmäen Kulmakunta, Rösen återställt efter undersökning. Se H. J. Heikels berättelse 26/XI 1897 till S. 38.

N° 1998
1897 A. K.

Kivkaistkapell.

Gräfsse från bronsåldern å Kaunismäki. Riset återställt efter undersökningen.
Se H. J. Heikes berättelse ^{26/11} 1897 till A. K.

N° 1798
1877 A. H.

N° 12

Kiukkaiskapu.

Gräfsö från bronsåldern å Kaunismäki. Riset före undersökningen. Se H. J.
Helsingfors berätt. 1897 s. 26.

L 127

Utsikt från Kaunismäki öfver „Uotinmäen Kulmakunta“ (Till vänster Uotinmäki-
bärgen, till höger platsen för fynden från stenåldern. Se H. J. Heikelo berättelse 26/11/1897 sid. 8.

Utsikt från foten af Uotimmäkitärgen öfver den nedanom denna belägna dalgången och den motsatta sluttningen, platsen för fynden från stenåldern. 1. Gräspöse från stenåldern. 2. Tvänne eldstäder från stenåldern. Se H. J. Heikel's berättelse ²⁶ 1897 till S. H.

Utsikt från foten af Uotimmäki-bäret öfver den nedan som denna belägna dalgången och den
 motsatta sluttningen, platsen för fynden från stenåldern. 2. Tvänne slösläder från sten-
 åldern. Se H. J. Heikens berättelse ²⁶ 1897 t. S. 28.

Gröföset från stenåldern i "Uotinmäen Kuluakunta". Melllersta området. Se H. J. Heikets berättelse 26 XI 1897 tidn. s. 54.

Graförut från stenåldern i "Notimäen Kulmakunta", Herr M. Kauppinen står på botten af rösets mellersta område. Se H. J. Fleikens berättelse 26/VI 1897 till S. H.